

Jakkečuodenummar

daihe

SKÆNKAGIRJE.

Nuorttanaste

Sigerfjorast, Vesteraalast
1901.

»Nuorttanaste« čalle, prentejægje ja olgusadde læ G. F. Lund.

Nuorttanaaste

Kristalaš mano bladde.

»Gæca mon boad̄am farga.«

Leket maidai digis garvvasak.«

Jakkečuode nommar 1900—1901.

Jurddagak dam jakkečuode algost.

Aigge manna, vuoi man jottelet dat manna. Okta jakke læ fast vassam, ja i dušše okta jakke, mutto olles jakkečuotte. Dat 19ad jakkečuotte Kristus riegadæme mañnel læ dal loappam, ja mi læp alggam dam 20ad jakkečuode.

Daina beivin læk buokak uceeb ja æneb jurdašam dam vassam ja dam boatte jakkečuode ala. Dat læ dat mañemus jakkečuotte dam guđad jakkeduhatest maielme sivdnedæme rajest. Muttom oasse kristalažain jakket, atte dat jakkečuotte, maid mi dal læp alggam, læ dat mañemus maielme barggo jakkečuoin. Si jakket, atte go dat 6ad jakkeduhat læ vassam, de vuoinadusa aigge boatta. Nuftgo vakkost læk 6 barggobæive, ja dat čiččid læ vuoinadambæive, nuft læ maidai dam maielmest 6 barggo-jakkeduhata, ja dat čiččid læ vuoinadam-jakkeduhat. »**Duhat jage læk Hærrai nuftgo okta bæive.**« Dam duhat jakkašas sabatvuoinadusa birra sardno Johannes almostosa girjest dam 20ad kapitalest. Mi galgga maielmest daptivat dassači? Moft galgga mannat rikai, ædnami ja albmugiguim, mak juo dal læk dego maraidægje appe?

Moft galgga mannat Kristusa rikain, Ibmel olbmugiuim, guđek dal juo doarredallujuvvujek, vašotuvvujek ja vela sorbmejuvvujekge duhati mielde?

O, viellja, don gutte jærak nuft, don ik læk okto daina jurddagin. Obba Ibme-la duotta særvvegodde, buok ælle ja Kristusa ruoktotboattema mañnai aibašægje, gillajægje ja šuokki kristalažak læk devddujuvvum sielost ja vaimost daggar jurddaguim.

Mattago oktage daggar gačaldagaidi riftes vastadusa addet? I fal i oktage ærango Ibmel ješ. Rakis vieljak ja oabbak Kristus siste! Allopp mi riftes vastadusaid daggar gačaldagaidi vuorde dam æppeoskomaielmest, mutto occop mi dam Hærra jecæs sanest; dastgo mi diettep, atte dat maid mi dobbe gavdnap læ duottavuotta, ja dat i nubbastuva. Olbmuk læk čallam stuora girjid ovta nubbe mañest dai mañemus dingai birra; mutto sin ibmardusak læk aigi mielde nubbastuvvam, cæige si læk oktisoappam ibmardusast galle have; mutto Ibmel sadne læ nubbastuvvamættos, dat bisso su valdestes ja famostes agalaš aigai. Alggosanek, maid Hærra profet Mika bokte læ cælkkam, læk čielggasak:

»**Dat šadda bahas aiggen.**« Ollok galggek eritjorralet oskost.« »Værre profetak galggek čuožzelet ja bættet mangasa.« Soatte ja soade sagak, nælgge, roattodavdda ja ædnam doargastus, olbmuk čuožasastek olbmui vuostai, vaiddegoddek valdegoddi vuostai, olbmuk galggek atestuvvat æppadusai siste — olmušappe ja dam barok galggek maraidet j. n. v. Dat šadda bahas aiggen. Mik. 2, 3.

Mi, guđek ječaidæmek jakkap Jesus

Kristus olgusvalljijuvvum moarsejoavko särvai gullat, berrip dai boatte varalaš aigi vuostai goccet ja rokkadallat, vai mi batarussi bäsap buok daina dingain, mak galggek dpatuvvat, ja vai mi gærde oažžop čuožžot härvvasvuođa siste olbmui bar ne oudast.

Go mi gæšadep maņas guvllui dam aiggai, go dat vuostas jakkeduhat galgai čovddujuvvut dam nubbe jakkeduhatest, de oaidnep mi, atte dat nuft goččudivvum kristalaš girko læi hirbmuš lakkai billašuvvam. Dat varnotesvuotta, mi dalle bagjelmæralažat rađđi, i mate burist olguscelkkujuvvut. Pavegirikko læ davalažat maielme bækkalmas su vuoinalaš sävdnjadasas diti, ja buok dai namatkættes fastevuođai ja varnotesvuođai diti, mak vuoinalaš jabmenin ja billašumin læk ovtastattujuvvum; mutto dam aigge rađđi dat sävdnjadæmus sävdnjadas sagga bahabut go læ vejulaš dam jurdašet. Rievtalaš pave i læm læmaš pave Johannes dam 8ad rajest, dam jage 872, pave Leo dam 9ad ragjai, dam jage 1049. Dam aige i læm favdnadet arvvo dast atte okta pave goččudivvui —,rievtalažan“. Ewald muittala, atte dak hæpadæmus ja nuoskemus littorak olbmui hamest šadde čokkat Roma pavestuolo alde, ja illa gavdnui olguldasadge mikkege burid ovtastgo daina, ja dam gaska-aigest daina bajabælde namatuvvum jagin rađđijegje arvo mielde 50 pave. Goarggadvuotta bagjelmæralašvuotta, himolašvuotta ja laikkevuotta læi dai pavi attesta. Dak nuoskemus, lbmelmættomus, gælbotaemus ja daidemættomus olbmak bigjuje alemus girkoammatidi. Borišvuotta ja jugišvuotta, fuorravuotta ja rutta-angervuotta ja manga æra baha dabe læi davalaš sin gaskast. Ja go girko balvvalægjek dam lakkai elle, de i læk imaš, atte dat sæmma ællem ellujuvvui särvvegoddin birra buok, nuft atte dille baikotagaid læi verreb go doulle Sodomast. Ibmel sadne læi amas ja dovddamættos albmuk oudast davalažat, nuftgo

maidai mangasi, guđek legje girko oapa tægjek ja stivriijægjek. Ibmel sane sagjai sardneduvvui basse olbmui oavddodagoi ja pavegirko asatusai birra.

Soavatus suddoi ovtast occujuvvui papai messo bokte, rokkadusai bokte basse olbmuidi ja basse raisoi bokte. I gullum Kristusa soavatusa birra. Dat asatuvvum ibmelbalvvalus læi ænas oassai dušše guoros ja vuoinates vierok ja asatusak, mak ouddan-dollujuvvujegje olbmuidi dovddamættom gilli; papak lokke rokkadusaid Marjai ja æra basidi latina gilli, mast si æi ječage ollo ibmerdam. Girikko-aitarde-minge i læm šat sagga mikkege, dušše dat vierro læi vel baccam, atte juokkehaš, gutgalgai navdašet altar sakramenta galgai lokkat „Acce min“.

Munkek ele hæpadæmus fastevuođai siste, ja jos oktage sin oudastčuozžoin sigjidi galgai dam čujutet, de oažžoi son varrotet hægas.

Dam sæmma aige hæredege Muhamedanalažak hirbmadet Nuorttan, doarradalle olgusagje ja duššadegje fastemusad buokai sin, guđek dovdstegje ješaidæsek kristalašvutti, vaiko vel sin kristalašvuotta læi dušše namast.

Spaniast læi gieskat læmaš okta hirbmuš soatte, mast 70,000 Saracensalažak goddujuvvujegje. Maidai min davveædnamin legje rafhotesvuodak. Go okta soatte nogai, de nubbe algi. Vækkavaldalašvuodain, sođin ja varragolgatusain gæččalegje dak nuftgoččudivvum krisialaš gonagasak sisabuktet kristalašvuođa, ja dak bakkenlaš oaivvamušak gæččalegje fast sođin ja vækkavaldalašvuodain kristalašvuođa hettit.

Mi oaidnep nabbo dalle historjast, manlakkai dat vuostas jakkeduhat Kristus riegadæme mañnil luoidadi su ækkedes vuostai vuoinaiaš jabmen sist ja rumašlaš rafhetesvuođa sist, ja jure sæmma dilid siste loapata dat nubbe jakkeduhat Kristus riegadæme mañnil su jagides, nuft orro goit čajetæme.

Dak gafhadis soatterakkanussak muitalek migjidi čielggaset, mi naššonai vaibmovuođo alde orro. Mon im viša vaibadet lokkidam dai stuora talaiguim, mak čajetek daid jakkašaš rutta-summad, maid rikak adnek soattegolatussi; dat burist ibmerduvvu, go mi gullap, atte muttom rikain læ juokke 10ad olmuš soatte-olmai ja atta ovta rikast — namalassi Ruoša rikast — læk soattegolok 900 million kr. jakkasažžat. Dal juo sattip mi cækket, atte rikak doarkestek ja albmugak rabaidek birra maielme soađe raffhetesvuođai vuolde. Æi læm oudal dak varraravdnji mærkak -goikkam Turka ja Grækenlanda soađe maŋŋil, oudal go fast soattagođi Amerika ja Spauien Kuba alde. Go dat stuora mceraslaga Sanctjagost adnujuvvui, jakke olbmuk, atte rafhe šadda, mutto i šaddam rafhe, fast algi soatte soađe ala Philippina sulluin, ja bista vela odnege. Dat lulle-afrikanalaš soatte læ juo gukka bistam, ja semma aige læ hirbmuš moivve ja varragolgatus læ læmaš Kinast, mi dam maŋib aiggai obba maielme darkkelvuođa bagjelasast læ gæssam. Dam lakkai læ suddo ja garrudus bilidam min cœdnama dal go dam jakkeduhata ækkedesbœivaš vuolasmanadedines čuovgases suppe dai varaiguim merkkiyuvum soatte-ædnami ala, gost duhatak jabmema maŋemus bačča boddost sottek.

Soatte læ Ibmela risse. Mađe æmbo olbmui goarggadvuotta, Ibmela bagjelgæčamvuotta, Ibmelbiettalus ja Ibmelbilkkadus lassana maielmest, dađe æmbo maidai lassanek soađek ja dak varnotesvuođak, mak soađe mielde čuvvuk, nuftgo divras aigek, rottodavdak, nælgge-hætte ja æra ædnam-vaivek.

Jos mi gæčadep dam silolaš dili bællai, de gavdnap mi hirbmuš stuora diettemættomvuođa vuoinalaš aši harrai stuoremus oases albmugin. Stuora oasse læ sælge jorggalam kristalašvutti ja buok kristalašvuođa asatusaidi; havskudallamak ja buok oažžalaš mænok, nuftgo, dansem,

jukkam ja buoklagan oaže ja čalmehimo jaskudattim siste occe si sin almerikasek. Si æi vainot æige oca maidege æra.

Muttomlagan bakkenvuotta boatta dego famolaš dædno min rakis vanhemi ædnami, nuftgo maidai æra ædnamidi, gost duotta kristalašvuotta oudal læ læmaš salte, mi guoccegeme læ eritdoallam.

Muttom sidiboattam miššoncerbæraš muittali munji, atte bakkenvuotta min ædnamest læ verreb go bakenvuotta Afrikast dastgo dabe oappek nuorak arad agest Ib-mela higjidet ja bagjelgæčeat; mutto dobbe bakkenædnamin oppe manavuodast juo arvost adnet ja gudnejattet sin Ibmelidisek. Dobbe dansejek olbmak olbmaiguim ja nissonak nissoniguim. Si adnek dam hæbadlažžan ja heivvimættosen, atte olbmak ja nissonak dansijik ovtast, nuftgo min ædnam bakkenak dakkek. Dobbe Afrikast adnujuvvu daggar olmuš aššalažžan jabmet, gutte duosta higjidet sin Ibmelid daihe maidege bagjelgæčeam sanid sin birra sardnot, mutto min cœdnam bakkenak garrodek ja duššalažžan adnek Ibmel nana, nuft atte Ibmel moarre ja garrodus sin ala fertte boattet. Man dat dadde fertte bavčagattet Ibmel vaimo, go son gulla ja oaidna min dam ædnamest, gost kristalašvuođa čuovgga nuft gukka ja nuft čielggaset læ baittam, bagjelgæčeamen, bilkkidæja higjidæmen su basse nama, ja go son oaidna bakkenid dobbe Afrikast gudnejattemen ja alla arvost adnemen sin giedaiguim dakkujuvvum muora-ibmelid.

Man allaget bakkenvuotta min ædnamest læ bæsam truono ala dam nubbe jakkeduhat ækkedbællai, dam oinimek mi muttom oassai dam čavča. Nuftgo mi diettep læ dam maŋeb aiggai gædge-čidna (kollak) hirbmadet divrron. Dak olbmuk, guđek vine vuostai barggek, gæčalegje nuft burist go satte erinoamašet Krištiania gavpugest vinevuovddem baiked uccedet vuoitton vaivaš bærašidi, gæi isedak jugišvuođa bahadappai legje cieggam, ja guđek baloin

ja atestusain dam divras, garra dalve vuostai gečē; mutto maid dat væketi, damsagjai atte ucedet garrem-jukkamušvuovddembaid, asatuvvujegje — 9 daggar baike ođđasist Kristiania gavppugi, dat dakkujuvvui daina sëmma beivin, go avisak birra buok muittalegje, atte Abysinien — okta bakken rika Nuortta-Afrikast — lēi lagai gielddam garrem-jukkamušai sisabuktema dam riki

Man saggja hæbadlæbbō migjidi dat læ, go mi diettet, atte obmuk Abysiniast ollo maṇabælde min læk dieđost ja olmušlašvuodast. Dat læ migjidi buokaidi čielgas, atte mađe stuoreb čuogga mist læ buore ja baha harrai, dađe stuoreb lokkudakkamuš dam bæive, go duobmar čokkana dam stuora vilggis truono ala, ja girjek lækkasek.

P. T.

Dat læ gal duotta, atte maielbme læ su ječas lagan, nuft gukka go Ibmel i ožžo su duojes dakkat olmui vaimoi siste; mutto golma aše dafhost læ mu gaddost maielbmest dam jakkečuodest læmaš oudanæbme, namalassi dieđost, olmušlašvuodast ja Ibmel rika viddedæme harrai.

Mannam jakkečuođe algost, go min maddar-vanhemak čallegotte dam oudeb jakkečuođe birre, celkke si: »O maggar ouddanæbme læ læmaš min aigel!« Mi dal mogjusep ja cælkkip: Mi læi oudeb jakkečuođe ouddanæbme dam mannam jakkečuođe ektui. Illa læ gavdnum daggar jakkečuotte ouddanæme harrai ouddal.

Historjalaš dietto maielmst læ min aige stuoreb go ouddal. Dat boares kilačallagak læk dutkujuvvum ja lbmerduvvum, ja dai čallagi bokt læ ollo boares historjalaš dietto boattam maielbmai.

Mi oaidnep maidai, man ollo læ dakkujuvvum amas gielaid dutkam harrai, astronomia, fysika ja kemia dutkam harrai. Olbmuk læk boattam dai čiegos famoid dovddat, maid Ibmel luondo riki læ bigjam. Min ænajorbadas læ maidai iskaduvvum,

ige læt galle dielkko, mi i læk gæčaduvvum

Ja de bottek dak ollo ođđasist gavdnujuvvum dingak:

Dampamaskina hutke dam jage 1807 ja dollavavno 1825. Dam jage 1837 algi telegraiffa, ja dastmaṇṇil hutke ođđasid æmbo ja æmbo. Olbmu manna læ dam vassam jakkečuodest læmaš hutkalas, ja dietto stuurrat lassanam maielbmai.

Mutto ouddanæbme i læk dušše dieđo bælest læmaš dam vassam jakkečuodest, mutto maidai miššona harrai matta celkkujuvvut, atte ouddauæbme læ læmaš stuuris, mi oažžop cælkket, atte dat læ læmaš okta

Jesus Kristus jakkečuotte.

Mannam jakkečuođe algost celki okta kristalaškuođa bilkkidægje Fraukrikast, atte kristalašvuotta maiemest farga loappa, ja atte son orro juo gullamen daid maṇemus klokkačaskastagaid, go čuojatuvvu kristalaš girikko havddai. Mutto — son vissaset gulai feila! Son ja su oskovieljak læk aigga juo muolddan šaddan; mutto Jesus Kristus ælla, ja su evangelium læ dam maṇemus jakkečuođe čađa stuora vuoitto adnam.

Mi læp ouddal cælkkam, atte maielbme læ su ječas lagan juokke aiggai. Dak bahas famok maielbmest alelassi dakket sin duššadægje duojesek dai stuora olmušjuovkoi siste. Daid dujid oaidnep mi bæivvalažat čalmedæme oudast. Oamerakisvuotta ælla. Dat truoneda alemus baiken dam ovta lutte nuftgo maidai naššonai gaskast. Soađe garrodus viddana ænam bagjel dego mara. Jugišvuotta, fuorruvuotta ja juokkelagan oažžalašvuotta radde bagjelbuok ja erinoamašet daina olmušcuokadæmus baiken. Alelassi dæivvat uccan arvost adnubme Ibmelest, vuostehagolašvuođa vanhemi ja eisevaldi vuostai oudastatujuvvum hirbmus ječasradakvuodain, mi i oro obba rajidge dovddamen. Oanekažat celkkujuvvum: Ollo mieskasvuotta gavdnu min aige

maidnujuvvum kristalašvuodast.

Mutto maidai dam ašest læ nubbe bælle. Mi oinimek, atte stuora ouddanæbme læ læmaš dieđo harrai nuftgo maidai manga æra dinga harrai. Mutto maidai Ibmel rika læ ouddanam nuftgo i goassege ouddal — buok dam varnotesvuoda čađa, mi ain dađe bahabut gavnudnu ædnam alde ja viddana jottelet. Dastgo mi ferttep ærotet dam guokta dinga. Vaiko dabe gavnudnu ollo, mi min lutte hæjos miela dugjo, de almage mi æp sata čalmidcemek dappat dam oudast, mi buorre læ, ja mi juolggecævce doggo daggo oažžo.

Boares olbmuk lavvijik læt sogjelak cælkket, atte dille šadda verrep ja verrep. Buok manna maņas gului dam sagjai go galggači ouddanet. Mutto jos si dam ala væhaš nannosæbbo jurddelek, de alma si æi dam satte jakke, dastgo jos dat nuft lifčē, alma Jesus dalle tapeči. Alma dalle duon franska bilkkidægjest lifči riehta, go son celki, atte kristalaš religion læ havde vuostei guovllamen. Mutto dam æi jakke boares kristalažak. Æi hœdestge! Dastgo dat lifči kristalašvuoda biettalæbme.

Kristalašvuotta læ »suvrrodaige lakašaš, maid nisson valdi ja govčai golma mitto jafoi sisa gitta dassači go dat buok-rakkam suvroi.« Math. 13, 33.

Kristnsa religion galgga bissot cælkka Jesus dassači go jafok huokrakkan læk suvrom, ja Pavlus duodasta daina 110ad Daved salmain, atte Jesus galgga rađdit, dassači go buok su vašalažak bigjujuvvujek su julgi vulošen.

Jesus rađde dalle nabbo, vaiko man ollo de bijači maielbme vuostai, ja su rađdijumest læ ouddanæbme. Son i aigo hæittet ouddal go — su vašalažak læk bagjelvuittujuvvum.

Dam jakkek maidai dak boarrasak Damditi si æi goassege berreči nuoraidi sardnot dam lakkai, atte si daggar ibmardusa oažžok, atte Jesus tape, dainago dat i læk duotta, ja dainago dat læ vahagen

dam aššai, maid mi sittap ouddedet. Duotta kristalaža čovddem-sadne læ vuoitto, vuoitto, alelassi vuoitto! Dastgo »valdegodde galgga šaddat Ibmela ja su vuiddujuvvuma.«

Atte mu sardnom kristalašvuoda vuoto birra dam æska vassam jakkečuodest læ duotta, aigom mon dal gæččalet čajetet. Mi oažžop valddet historja ouddasæmek ja jœrrat: Maggar læi dille čuode jage dast ouddal? Dovdastægje kristalažai lokko læ lassanam bagjel nubbe dammađe go ouddal dam vassam jakkečuodest, ja go mi gæčadet dai ollo surgu ala kristalaš bargost, mak dam mannam jakkečuodest læk boccidam, de ferttep mi cælkkep ouddanæbme læ læmaš.

Vuostači jurddelep mi

Sodnabæivskuvla

ala. Dat læ gal samedi okta amas asatus, dam bokte gukka juo stura buristsivdnadussam millionaidi læ barggujuvvum. Sodnabæivskuvlla algatuvvui muttom aigge ouddal go dat mannam jakkečuotte algi, mutto dalle læi dat vela uccan dugjum.

Mutto dal læ ceralakkai. Dat læ dal saje oažžom juokke girkkosærvvai ja juokke kristalaš særvvegoddai ædnam birra. Sodnabæivskuvlla dollujuvvu juokke sodna- ja bassebæive mañil gaskabæive. Manak čieča jage agest ja bajas čoggujuvvujek gavppugi balgain girroidi ja æra čoggal mas vistedi, ja sigjidi muittaluvvu ovtagærdasažat evangelium duottavuotta.

Arvo mielde galggek min aige gavnudnot 40 million manak, mak juokke sodnabæive oažžok gullat Jesus birra.

Nubbadassi **Bibalsærvek**.

Datge asatus læi oudeb jakkečuode loapast su mannavuodastes. Mutto dal læ dat brittalaš bibalsærveve okto olgussaddim 160 million bibbalid, ja dat sæmma særvve læ moraštam bibala jorggalussi 400 gielaidi.

Maidai gavnudnujek olles joavkko æra

ædnamin bibalsærvek, mak dakket stuora ja buristsivdneduvvum bargo maielmest Ibmela sane viddedemin. Gi matta ollaset muittalet, maid dat barggo dugjo?

Igo dat læk ouddanæbme?

Muttom Ibmelbiettalægje Frankrikast, Voltaire celki: „Čuođe jage dast maŋŋil læ bibal massam su famost.“ Mutto mi oaidnep, atte šon rekkenasti boastot, Bibhala fabmo læ odne stuoreb maiemest go goassege ouddal.

Maidai samegilli læ bibal dam jakkečuoðest jorggaluvvum, nuft atte juokke sabmelaš matta oažžot Ibmel sane giellases ja ovtasgas boddoi siste dam guoratallat ja dutkat.

Goalmadassi oažžop mi namatet

miššonservid.

Mannam jakkečuođe algost læ hui uccan miššonbarggo maielmest. Olles 800 ja ge oroi dat Ibmela særvegodde hæga ašše aibas jaska. Mutto fuobma, moft dat læ dam vassam jakkečuoðest boccidam.

Manga ædnam ja maielme oase læk rappas evangelium saddag-olbmaidi. Lakka 40.000 bargek evangelium balvvalusast læk dam stuora lagjo-ædnam alde. Lokkamættom skuvlak læk asatuvvum, gost milli onai mielde manak bakkenædnamin oapatuvvujek bæivvalažat dovdad dam bestujume, mi Jesus Kristus siste læ.

Ollo girkok ja rokkusvistek gavdnujek dal Kinast, Japanest, Indiast, Lulleabelsulloi ald ja æra baiken. Stuora joavkok birra buok gavdnek sielosek biebmom Ibmel sane gulddalæme bokte daina vistin. Okta famolaš moredæme dulvve manna obba bakken-maielme bagjel.

Ja go mi dam namatet, šaddap dallanaga jurdašet dam mađohas likkatusa ala dam

kristalaš nuorragærde

særvest Europast, Amerikast ja Eustraliast.

Dat likkatus, mi algi 50 jage dast ouddal muttom ucca lanjašest Londonest gost okta vaivaš gavpperængga asai, læ

dal viddanam obba maielme mietta. Ja dat maŋemus stuora jurda, masa duhatak akademia oappam nuorra olbmak maielme birra læk šiettam, læ doalvvot evangelium „mai-elme ravdaidi dam buolvast.“

Dak uorak dalle nabbo — æi dak daidemættom nuorak, mutto dak, gæina læ stuora maielmalaš dietto ja oappa — čoaganek stuora joavkkon Jesus Kristus varraplœvka vuollai. Juogo son dat i arvadatte atte golnamættom nuorravuođa fabmo evangelium siste læ?

Dasa sattip mi ain namatet vinejukkam kættessærve, diakonisse asatus, vaivaši aitar-dus ja ollo æra særvek ja asatusak. Gi jurdaši duođalažat dai dingai ala čuođe jage dast ouddal? Mutto dal læk dak suorgek kristalaš bargost ædnam alde læmaš dego Ibmela gieđak geiggijuvvum dam gillajægje olmusvuođa hæde goppedet ja bajasčuozžaldattet ja dalkasa buktet olbmui manaidi. Ja mi læ aššen dam ouddanæbmai? Mibe æra go — Golgata ruossa.

Ja ouddal go mi hæittep, ferttep vel ovta dinga mielde valddet. Dat læ okta dingga, mi læ oaivveaššen buok dai namatuvvum dingaidi, dat namalassi:

Malelbme læ dam maŋib aiggai oappam olbmui takseret. Dat læi okta daina ašen, manditi Jesus deiki bođi. Son čuojoti olbmui ala ja celki: Fuobma, man mavsolaš olmuš læ! Mutto æska dam maŋeb aiggai læ mailbme dam aiccam. Dak aidek, mak olbmui manga oassai jukke læk smavasek algam vuolas gaččat. I dal šat nuft ollo jerruvvu ja geččujuvvu olbmui olguldes hame bællai go dasa læ go son olmuš. Dam šaddaimek mi oidnet maidai dam bækkalmas Dreyfus ašest. Obba maielbme čuožžili bælostet dam vigitæme — dam ovta olbmui. Ja sudnji fertti maŋašassi dapatuvvat vanhurskesvuotta.

Ollo dingak čajetek, atte Kristus læ vuoitam dam jakkečuoðest, mi manai.

Ja boatte aige harrai cælkkep mi: dat gulla kristalažaidi. Friavuotta læ buo-

kaidi balvvalet Ibmeta su buoremus arvadas mielde. Gæinok læk ravastuvvum. Ibmet læ su olbmuides bolest. Su famost mannep mi oudast gului ja maielme vuoitet dam Hærra Jesussi. O, vare oudiŝ aige vuoitok basse dola sakketiŝe min vaibmoi, nuft atte mi oskaldasvuodast Ibmeti ja rakisvuodast jeŝgutteg guoibmasæmek ouddanifæmek ain æmbo dasa, mi buorre læ, dam æska algam jakkečuodest.

Maielme religionak.

Dr. E. J. Ekman miŝŝonhistorja mielde.

Ædnam alde galggeke gavdnuk 1,500 million olbmuk.

Dak religionak, mak ænemusad læk videduvvum læk, Kristalaŝvuotta, Islam (Muhamed osko), Buddisma, ja Brahmareligion. Jos mi dam aŝŝe darkkelæbbo guoratalat, gavdnap mi, atte stuoremus oasse ædnam assin læk hirmuŝ vuonalaŝ sævdnadasa siste.

Dat læ maidai oainos, atte gostiknessi olbmuk læk boattam buttes ja çallag mielde soappe kristalaŝvuoda duoje vuollai, dobbe læk si bagjanam oapost ja famost æra olmuŝŝalajai bagjel, ja si læk ællam likkolæbbo çellema. Mutto sæmma mæres go kristalaŝvuotta læ falskijuvvum daihe ollaset vailo, gavdnap uceeb olmuŝlaŝ burid ja særvvevuotta gilla stuora vailid vuolde, ja doavvo boatte dili harrai læ sævdnja-dæbbo.

Dam protestantalaŝ kristalaŝvutti dovdestek arvo mielde 165 million olbmuk. Protestantalaŝŝan namatuvvujek buokak, guðek katolikalaŝ oskoi æi gula. Protestantalaŝvuotta læ ænas oassai dat religion, masa dovdestek Engelandast, Skotlandast, Hollandast, Preussenest, Danmarkust, Ruotarikast, Norgast, Dam britalaŝ Davve-Amerikast, daina ovtastattujuvvum staitain, daina lulle-afrikanalaŝ koloniain, Australiast ja Ny Zeelandast. Protestalaŝvuotta ja ro-

malaŝ Katholikalaŝvuotta gavdnu sækkalagai muttom baiken Scweizast ja daina uceeb tyska staitain. I oktage daina valdegoddin, gost Protostantalaŝvuotta gukkemusad læ raðdim, gula daidi luondost ŝaddolæmus ja æra lakkai vuokkasæmus bakedi ædnam alde; mutto almage læ çuvgitus ja buok dam mielde çuovvu buorek æmbo daina baiken. Dai baiki særvve-gævatusak læk dak buok buoremusad. Sin gavppe læ ollam daggar ouddanæme, mi bagjelmannabook, maid maielbme damragjai læ oaidnam dam slajast

Vailluvuodak gal vissaset gavdnujek maidai daina valdegoddin; mutto sin dili birra davalaŝvuoda mielde ærai ektoi mata celkkujuvvut, atte si juokke dafhost læk oudabælde. Oððasik hutkami harrai, dieðo ja koansta harrai, davalaŝ olmuŝlaŝ oapo harrai, nuftgo maidai riggodaga, famo ja friavuoda harrai læk dak protestantalaŝ naŝŝonak dam maŝemus 150 jagest oudasgullui mannam nuftgo i oktage æra naŝŝon.

Gutte siðas oappat dovddat daid vuodðodusaid, rakkanusaid ja ællemdabid, mak buoremusad avkotet dam oktasa, nuftgo maidai bærraŝa ja særvvegodde, de dak gavdnujek daina protestantalaŝ ædnamin. Jos guðege baikest dam maielmest mi galggap vuorðdet vaimolaðisvuoda gietta-geiggima bajas bajedet ja likkolaŝŝan dakkat lagamuŝa, de mi vissaset dam ferttip vuorðdet daina prottestantalaŝ ædnamin.

Dam romalaŝ Katholikaŝ girkost læk 190 million olbmuk. Si gavdnujek ænemusad Frankrikast, Spaniast, Purtugalast, Italiast, Østerikast, Belgiast, Irlandast, Mexikoast, ja Lulle-Amerikast.

Olbmuk daina ædnamin, gost Katholikalaŝvuotta ænas oassai daihe ollaset læ dat raððijægje religion, çuŝŝok politikast ja æra dafhoin sagga maŝelist sin protestantalaŝ grannaid. Si læk maŝabælde oapost, ja sin raððitus i læk bisovaŝ. Sin oudasguluimannam læ uce, dainago sist

muttom oassai vilok dak gaskaoamek, mak ærasin gavdnujek.

Protestantalašvuotta ja Roma katholikalašvuotta læva dal 300 jage bissom baldalagai. Protestantalaš olbmuk læk dam aigest dakkam jottelæbbo lavkid oudas gului dasa, mi buorre læ sikke rumašlalažat ja vuoiŋalažat. Katholikalažak læk gukkas maŋabællai baccam. Nuft læ ouddamærka diti Frankrikast stuoremus politikalaš nanosmættomvuotta vel raððimen, ja bæraš-ællemlæ maidai sagga luovos. Spanien ja Purtugal læiga okti stuora famost, sikke sida-ædnamest nuftgo æra maielme osin; mutto dak guokta rika læba dal vuoi-metuvvam ollo. Daina lulle-amerikanalaš statain læ dille aibas fuodne dai davve-amerikanalaš statai ektoi.

Dast oidnujuvvu čielggaset, atte gost. ikkenessi olmuš erit-gaida Ibmela buttes sanest, dugjo dat vela maielmalažatge vahagen ja mieldesbukta rangastusa. Katholikalašvuotto læ dakkam ječas sivalažan daggar erit-gaidami, dat læ aššen vuoi-metuvvutti, maid mi dæivvat birra buok dam katholikalaš maielmest.

Dam græska katholikalaš girkoii dovdastek ječaidæsek* 75 million Ruoša-ædnamest ja Balkan-bællesullust. Dam osko lagamusad læk dak abysinalaš, syralaš, nestorianalaš ja armenianalaš girkok, ja sin lattoi lokko læ. 10 million. Dam lakai garttek okti 85 million. Dak girkok læ buore muddui sæmma dilist go romalaš katholika-girko. Ruoša girkot, mi læ dat stuoremus nuorttan, læ stuora rampastalle rituala, mutto læ damditi vugjum guoros, vuoi-ŋates vieroidi ja dabedi. Daiddemættomvuotta ja vuoiŋalaš galmasvuotta raððe daddege bagjel buok daina baiken. Nuorttan-ædnam girkoii soappek dievaset dak Hærra sanek Sardes særvvegoddai: „Mon die-dam du dagoid, atte dust læ dat namma, atte don ælak, ja don læk jabman.“

Islami [Muhamet religioni] gullek 185 million olbmuk. Dat, dam værre profet,

oappo raððe Arabiast, Persiast, Tyrkiast, muttom oaset Asiast ja Davve-Afrikast. Islam læ viddanam maidai Afrika sis-ædnami ja daidi buok nuorttamus baikedi Asiast. Maidai India riggis, šaddolaš ja olmušcukkis sulloin gavdnujek Muhamedanalažak valjit. Arvo mielde šad oasse India assen gullek Muhamed religioni.

I oktage muhamedanalaš rika læk nagadam goassege ječas bajedet dam belotakki vilda dili bagjel, man siste si elek. I oktage sin valddegoddin læk ožžom dammaðe stivrrem- ja særvvevuodagævatus, atte okta Europealaš mattaši dudavaš læt.

Buoredet dile ja ouddanæme ožžot muhamedanalaš ædnamin læ vægjemættos; dastgo dat læ dam religiona vuostai. Dat religion galčoda buok, maid guovdo dat boatta. Dat bagjelmanna vel Pavegirkoge værreoapost, ige matte gierddat ovtage æra oskodovdastusa. Islam læ okta poletikalaš ja religion-rakkanus. Korana læ stata lakagirje, sæmma aige go dat læ olmui theologalaš ja vuoiŋalaš balgesčajetægje. Dat læ, mi dakka nuft vaddesen sisabuktet erotusaid buorreb guvlui muhamedanalaš ædnamidi, nuftgo Turka-ædnami ja Ægypteni. Hirmastatte saiggasvuodain giddadoalla Muhamedanalašvuotta dam poletikalaš famo, ja vašota juokke odða asatusa, mi mataši olmuiddi buore buktet sikke aiggai ja agalašvutti. Dast læ maidai imašlaš fabmo sisa-gilvvet olmuidasast Muhamed ječas guoratallam-vuoge. Muhamedanalaš religion læ duottavuodast dat ožžalcemus, vuostehagolæmus ja duotta kristalašvuoda vuostai vašalæmus religion, maid maielme matta čajetet.

Buddisma læ viddanam Ceyloni, Siami, Birmai, Tibeti Kinai ja Japani. Dam bakenlaš Budda-oskost galggek læk arvo mielde 420 million olbmuk. Muittalus dam religiona algo ja ouddanæme birra læ erinoamaš suottas ja vahaš oapo dast maid ožžo. Muhamed algi su oskos maielmai viddedet mieke bokte; i dam lakai læk

Buddisma algam. Dat læ rafhalažat oude-dam su duojes, ja ollo dafhoin sulastatta dat kristalašvuoda oppi. Dat religion læ bagjel 1200 jađe radđim dai luondoaddal-dagaiguim burist garvutuvvum olbmui sær-vest guđek assek daina vuokkasæmus ja šaddolæmus baiken ædnam alde; mutto duš-še muttom oassai læ dat religion dugjom rumašlaš buore daid olbmuidi. Æi gudde-ge baikest læk Buddistain dat čuvvgitus, masa albmugak kristalaš religiona vuolde læk ollam, nuft gukka go Buddisma okto læ ožžom radđit. Ige oktage daina albmugin læk daina vassam jakkečuđin halidusa adnam oudast gului lavkkit, ouddal go si læk sækkanam æneb ja uceb kristalaš-vođain.

Buddisma læ dat buok mæredmætto-mus religion, mi gavdnu. Dutkek æi læk vel vissesvođain mattam čajetet, lægo dat ovta Ibmel balvvalus daihe biettala go dat ollaset Ibmela. Uccan læ maldai čielgga-set ožžujuvvum, man lakai sin osko dam dili harrai jabmen maŋŋil læ. Agalaš audugasvođa gočuujek Buddistak Nirvanan. Mutto dat i læk vela diettavassi ožžujuv-vum, moft si jakket dili dam baikest læt. Budda religionast galle gavdnujek manga čabba oappo-gappalaga; mutto vaimo dat i matte nubbastuttet ige ællemage. I oktage religion læk nu mieđamanaset olbmui ječas-vođai mielde miettam go Budda religion læ dakkam; dastgo juokke baikkai, gosa dat læ boattam, læ dat ječainas ovtastattam buoklagan bagjeldas-jakoid.

Brahmareligion radđe bagjel 190 mill. India assin. Buok daina bakenlaš jakoin, mak læk læmas videduvvum stuoremus oase særvai olmušvođast, i læk oktage nu dieva mađohisvođain, nuft imašlaš ja dov-damættos go dat. Ja almage radđe Brahma religion hirbmuš stuora famoin su olbmuides ællem ja jurdašamvuoge bagjel.

Hindualažain læk lokkadmættom tempelak ja basse vistek, mai siste rokkadallu-juvvu okti daihe nubbai daina 335 million

Ibmelin, maid si jakket gavdnot; mutto dušše okta tempel gavdnu aldses Brahmai, »dat okta stuora Ibmel, gæn baldast oktage æra i gavdnu.« Čabbesvuotta ja lieggosvuotta, mi gavnoi dološ bakenvođast Græken-landast ja Romast, vaillo aibasrak Hindua-lažain; mutto almage bagjelgæččea Hindua-laš buok æra olmuš-šlajaid.

Indialažak daihe nuftgo dak maidai namatuvvujek Hindualažak læk jukkujuv-vum 4 jukoi sin nalesek ja fidnosek miel-de. Bardne fertte bissot dam juogost, mast su ačče læ. Dat bajemuš daina juo-goin læ papai juokko. Æige dat læk duš-še papak, mutto maidai oapatægjek, doak-tarak ja duobmarak, ovtain sanin cælkket, si læk buok, masa gaibeduvvu oappa ja čuvvgitus. Si ferttijek ællet čabba ja laitte-kættes ællema, viššalet lokkat ja čilggit sin basse girjidæsek, æige si galgga borrat bier-go, mutto davja adnet borakættessvođa [fasto]. Go si dam dakke, jakkekt si, atte si buttesen ja bassen šaddek sin Ibmelide-sek čalmi oudast. Jos oktage brahmalaš dam buttastusa subme, de jakket si, atte daggara siello jabmin maŋŋil fertte vagjo-let čivitid ja olbmui rubmas čađa, vai dat buttestuvvu væhaš ain havalassi. Dat læ dat nuftgočuđuvvum sielovagjo-lusoappo.

Okta Hindualaš, gutte hæjos dilist ælla, jakka, atte dat læ sudnji rangaštussan addujuvvum dai suddoi oudast, maid son dagai su oudiš ællem-aigestes, dallego su siello muttom æra rubmašest læi. Mutto si jakket galle maidai dam, atte jos si je-čaidæsek burist gævatak dam ællem-aigest, de si besek buoreb dillai jabmen maŋŋil. Ærep daid religionai, mak læk ollo vidda-nam maielbmai, ferttip mi vel namatet čuovvovaš æraid, maidi nuft stuora albmugak čei gula.

Judalašvuotta læ dat boarresæ-mus religion maielmeš, dat læ vissaset boarresæbbo go Brahma religion su dalaš hamestes. Judalašvuotta su buttesvođa-

stes læi ovta aige dat duotta religion, mi læi kristalašvuođa oudast-loaidastægje; mutto dal læ dat bagjel-ællam ješječas. Juda-lašvutti dovdastek arvo mielde 7 million olbmuk.

Parsisma daihe Soroaster oappa læ maidai muttom religion. Dat læ æppe-ibmelbalvvalus stuormus lagest. Dam oskoi æi gula ollok, jos ležžek ovta million arvo Persiast ja India vestabælde.

Schintoisma Japanest, Taoisma ja Komfutses oappo Kinast læ æneb ja ucceb oktisægotuvvun Buddha oapain.

Ærreb daid religionaid, mak dast læk namatuvvum gavdnujek bakenvuođast ollo oembo oskodovdastusak vel manga lagan namatusa vuolde, erinoamašet Asiast ja Afrikast. Oappam olbmak, guđek baken religionaid dutkek, muittalek, atte dobbe muttom slai jakko læ, maid si goččodek Schaman-daihe Fetischjakkon. Daina baiken, gost dat rađđe, læk olbmuk vugjum sevdudjemus daidemættomvuođa sissa, ja sin ællem læ dammuddui faste, atte verreb šat i matte šaddat. Arvo mielde galggek 230 million daggar olbmuk gavdnot.

Rekkenastujuvvum læ, atte juokke 9ad olmuš ædnam alde namast læ protestantalaš; juokke 8ad læ romalaš katholar; juokke 17ad gulla dam græska katholikalir girko. Æmbo go juokke 8ad olmuš læ Muhamedanalaš; mæsta juokke 4ad olmuš Buddalaš ja masa juokke 8ad gulla Brahma oskoi. Romalaš katholikalirak, muhamedanalažak Buddha ja Brahma oskočuovok læk ješguttege æneb lokkoi go protestantalažak. Protestantalažai ektoi læk buddalažak okto masa 3 gærde dammađe ja Schaman ja Fetischbalvalægjek masa 2 gærde nuft ollo go protestantalažak. Kristalaš religion dovdastægjek oktibuok illa læk nu ollo lokkoi go Buddha oappočuovok, gæi lokko galgga læt nu stuores, atte garttek 3ad oase mađe obba

ædnama olmuš-logost.

Arvo mielde galggek læt 1,025 million olbmuk ædnam alde, guđek læk ollaset diettemættomvuođast dam aino duotta Ibmel birra, ja guđek æi læk gullam maidege dam bestujumest, mi Jesus Kristus siste læ. Dat čajeta, atte vella vaillo ollo dam bargost, maid Jesus goččoi oapatusmanaides doaimatet maielmest, namalassi vuolgget obba maielmai ja buok olbmuid su mattajægjen dakkat.

Rakisvuotta Jesusi ja angirvuotta olbmui bestujume ala diettalas berre læt dat mi doaimata min evangelium sardnedet olbmuidi; mutto go muttomak celkkek, atte bakenak ja muhamedanalažak læk likkolæmusad dam dilist, mast si dal læk, de aig-gop mi čajetet atte daggar duođastus i læk duotta.

Daina, guđek oei dovda kristalašvuođa i læk dat audogassandakke osko, si læk alma rafhetaga aigest ja alma doavotaga agalašvuođa vuostai; mutto i dast læk vel nokka, si læk maidai likkotæmek maielmalazat.

Syriast, Uceeb-Asiast ja æneb baiken dam europealaš Tyrkiast gavdnujegje okti kristalaš særvegoddek. Mutto dal læ osko Jesus ala aibas časkam dobbe, ja dam sagjai læ Islam [Muhamed religion] rađdimen daina luodočabba baiken. Mutto i oktage oamedovdolaš olmus, gutte dai baiki dili læ dovdam ja dovdada, satte cælkket, atte olbmuk daina baiken læk nuft likkolažak dal go dološ kristalažak legje daine sæmma baiken. Dak buorek dabek ja olmušvuotta, mi okti læi javkai oktanaga kristalašvuođain, ja dam aige njarbades assek daina baiken elek juokkelakkai hæjost ælema.

Madagaskarsullo assek elle muttom aige dast oudal dai groavvasæmus bakenalaš fastevuođai siste. Dal læk si oamastam kristalašvuođa ja elek likkolažat. I alma oktage jerbmalaš olmuš satte cælkket, atte lifči læmaš likka buorre Madagaskar asidi

sin bakenvuođastæsek bissot. Ja dat matta celkujuvvut maidai dai olmui birra, guđek assek Madda-abe-sulloi alde ja buok baike birra, gost bakenvuota læ ferttim saje čakket kristalašvutti.

Sorbmen, rieviedæbme ja dak buok hirbmosæmus bahadagok læ bakenvuođa dovdomærkak birra buok. Dat, gutte gievrira læ mænnodea daina nuolebin, nuft go son datto, i oktage su dam oudast rangas. Vaimo njuorasvuotta ja olmuš-rakivuotta i gavdnu bakenvuođast. Min aige nuft go 2,900 jage dast ouddal læ Daved dajatus duotta: »Dak, guđek vallijiek æra Ibmela aldsesæsek ožžok ollo bakčas.«

Go Muhamed oappo ja dak bakenlaš religionak havkadek buok vanhurskesvuoda dovdo, de læ væjemættom buored dili daina baikin, gost dak religionak rađđejek. Go protestantalaš ædnamin grovva bagjelduolhman daihe fastes vainnotes dakko boatta čuvgas ouddi, de dallanaga ollok čuožželek daggar dago vuostai, ja sikke aigge ja rutta oaffaruššujuvvu daggar bagjelduolbmie giddagassi oazžom varast. Daggar vanhurskesvuoda dovdo i gavdnu olgubæld kristalašvuoda rajid. Damditi læ slavavuotta, mangga aka adnem, manai sorbmen ja ollo æra fastevuođak davalaš vierro Muhamedanalažai ja bakeni lutte. Jakkečuotte jakkečuode mañest læ mannam, mutto dilli læ dat sæmma.

Dam lakai gokča sævdnjadvuotta ædnama ja mierkka albmugid. Daggar dille læ æppegudnen Ibineli, hævvancebmen olbmuidi ja duodasta stuora fuolamættomvuoda birra kristalažai lutte. Buok guovloin čuorvvo bakenmaielme hætte migjidi, nuftgo dat macedonalaš olmai oainatusast ikko čuorvoi Paulusi: „Boađe Macedoniai min væketet!“

**Moft muttom olmai gavd-
nai gæino ællemi.**

Muitalus.

Masa birra buok Europast matta Ibmel sadne videdduvvut alma mange vaddo taga oastai ja vuovddai. Mutto nuft i læk buok aigid læmas. Dalle go Napoleon dat vuostas læi soattamen Engelandain, sisabuktujuvvui bibal Frankriki stuora vaddesvuodain. Okta protestantalaš pappa Nantes gavpugest læi ožžom Brittalaš bibalsærvæ čađa muttom oase hibalid ja odđa testamentaid, maid son čikkusit olgusjuogadi. Okta daina girjin, okta odđa testamenta, bođi muttom vaivvaš olbma gitti, gæn ælatus lakke læi jottet baikest baikkai lavillot vissaid ja joavdelasaid mainastet. Go son dal oazžoi odđa testamenta, bođi dat sudnji jurddagi, atte son dal hæitia daid boares historjai mainastæmest ja dam sagjai algga lokkat olbmuidi daid muitalusaid, mak gavdnujek odđa testamentast, daida son væhaš dainage tinet.

Muttom čabba gæsse-ækked čuožžuda son olgubæld ovta boaris skuovvagoarro uvsa ja gærjeda.

»Maid! Don gærjedak must,« celki dat boares olmai, »mon darbasam dust gærjedet.«

»Lekus dalle nuft,« celki nubbe, »jos don ik nufta adde munji maidege, de mon gæččalam jēs tinet.«

»Adde munji moadde øra, de mon logam ovta kapital bibalest dudnji.«

»Mast logak?« jærrali skomakar.

»Bibbalest.«

»Mi læ dat? Im læk obba dam akkasam guliam hibal birra.«

»Dat læ muttom girje, mast lakkujuvvu Ibmel birra.«

Dat boares olmai addi sudnji nabbo dalle ovta skillega, ja gærjedægje čokkidi gædgetrapa ala olgubæl vieso ja algi lokkat dam šad kapital Johannes evangeliumest. Son logai hui čabbađ ja hurist. Dat boares skuovvagoarro guldali darkelet ravas njalmin; dastgo dat, maid son dal gulai læi aibas odđast, ja go soai bođiga 16ad værsa ragjai: »Dastgo nuft rakisti Ibmel

maielme, atte son læ addam su barnes dam aidnoriegadam, amas oktage, gutte su ala osko, lapput, mutto vai agalaš ællem son oažžo«, čajetegje su muođok, man čigŋalet su vaibmo læi likkastam. Gærjedægje logai kapitala olgus. Dak mañemus sanek legje: »Gutte i osko bardnai, son i galgga oaidned ællema, mutto Ibmel moarre orro su bagjelist..«

Dasa orosti son.

»Loga æmbo! Alle hæittel« celki dat vuoras olmai.

»Im,« vastedi mubbe, »ovta skillek oudast im loga æmbo.«

»Vai nu, da oažžok vel ovta skillek. Loga dal viddasebbul!«

Ja de logai son dam 4ad kapital.

»Alle vel hæite, loga æmbo!«

»Skillek mon sidam kapitalest. Im loga sanege šat.«

Dat boares skuovvaguorro roggai dal bursastes dam mañemus skillega, maid son suiti ja addi šudnji, ja go dat 5ad kapital læi lokkujuvvum, celki son: »Ustebam, gost læk don dam girje ožžom?« Gærjedægje muittali dasto, atte son dam læi ožžom muttom protestantalaš papast Nantes gavpugest, ja son celki vuorrasi farvel ja manai.

Dat læi okta bæive skuovvagoarro ællem-aigest, maid son i vajaldattam.

Go son grenkos alde čokkai ja skuovai-guim bargadi, orostattai son davja vuodđodam diti daid imašlaš dingaid, maid son læi gullam, erinoamašet Ibmel rakisvuođa birra maielbmai. Manga bæive jurdaši son Joh. 3, 16 ala.

Guokta vakko legje dam rajest, ja muttom iđid likai vuorast hui arat bajas ja celki bardnasis: »Don šaddak dal barggat okto moadde bæive; dastgo mon aigom vuolget Nantesi.«

»Maid! Nantesi,« celki dat nuorra olmai. »Maid aigok don dobbe dakkat, ač-čē? Don dieđak, atte matka dokko læ gukke, ja dam akkašes olmuš go don læk

i alma matte nagadet nu gukkast vazzet.«

Matke læi 40 bædnakgullam.

»Mon dieđam, atte matke læ gukke mutto mon ferttim vuolget,« celki vuoras.

Son valdi suobbes ja vulgi vagjolet. Manga bæive manne oudal go son Nantes gavpugi olli. Dat gukkis matke vaibadi su hui sagga; mutto dallanaga go son dam mærreduvvum baikkai olli, manai son dam papa lusa, gæst dat imašlaš girje læi.

»Maid siđak don, ustebam?« jærrali pappa, go vuoras sisa bođi su ladnji.

»Hærračam,« celki olmai, »mudnji læ muittaluvvum, atte dust læ okta girje, mi muittala manga čabba dinga Ibmel birra.«

»Daidak don arvvalet bibbala?«

»Najuo, bibal læi vissa dam girje namma, ja mon siđasim ovta aldsam daina girjin.«

»Nuft fal,« celki pappa, »mutto man ollo satak don makset ovta daggar girje oudast?«

»Makset!« čurvi vuoras vuorradusain.

»Makset fal, ustebam, æp mi satte nufta addet bibbalid.«

»Vuoi, hærračam!« celki skuovvagoarro, ja su jiedna doarkesti, go son sarnoi, »mon im satte makset maidege girje oudast. Don addek dam nufta ovta gærjedægjai, ja mon læm likka vaivvaš go son.«

»Gost bođak don, ustebam?« jærrali pappa.

Son muittali dal pappi obba su historjast, maidai atte son dam girje oažžom diti læ vagjolam Nantesi, ja atte son fast aiggo vazze ruoktot mannat.

»Lægo dat vissaset duotta, atte nuft boares olmai daggar matke læ bagjelasas valddam?«

»Dat læ duotta,« celki dat boares olmai; »mutto mon im ane dast maidege satte mon bærrē oažžom bibbala.«

»De don ferttek dalle oažžet,« celki pappa. »Vaiko must i lifčige æmbo go okta bibal, de ferttišim dam dudnji addet. Don vissa darbašak stuora præta, vai don

alma vaivetaga matak dam lokkat.«

»Im mon læk goassege oappam lokkat,« vastedi dat boares olmai.«

»Na manditi don dalle siđak bibbala,« jærrali pappa imaštallamin.

»Must læ nieidda, gutte matta lokkat ja min gavppugest gavdnujek 4 æra persovna, guđek maidai mattek lokkat, damditi adde juo, buorre hærra mudnji bibbala.«

Papa vaibmo likkasti dam rievtales olbma duodalašvuodast, ja son addi sudnji bibbala. Dat boares olmai macai dasto ilolaš vaimoin ruoktot. Go son sidi bođi čajeti son avvo mielain dam mavvolaš girje su bærraši, ja son bovdi lusas daid su grannaines, guđek lokkat matte. Ækkedid ja æra joavddelas boddoid divti agja nieidas lokkat bibbala jidnoset aldseses ja daidi, guđeg ležže haledam gullat. Daggo bokte oažžoi dat vuoras olmai buore ja čiegnalaš dieđo Ibmela duottavuodai birra. Smavaset algi dat katholikalaš osko, maid son mannavuoda rajest læi sisa-njamman, sust erit gaiddat, ja Ibmela sane duojek algge almostuvvat su bæivalaš ællem siste.

Gutta mano dam rajest goalkkota dat sæmma boares olmai papa kontor uvsa alla Nantenest. Go son sisa bæasai, celki pappa sudnji:

»Mi du læ buktam fast Nantessi?«

»Vuoi, rakis papašam, mon im læk riftes gæino ald.«

»Ik læk rivtes gæino ald, maid arvalak don dai saniguom?«

»Gi cælkka dudnji, atte don ik læk dam riftes gæino alde?«

»Bibal, maid don mudnji addek muittala dam.«

»Vai nu, ja maid muittala dat?«

»Rakis papašam, dat muittala, atte must læ aibas buostot. Obba ællem-akkam læm mon, vaivan suddolaš, rokkadallam nieidda Marja bæstet ječam, ja dal oainam mon bibbalest, atte son ješ darbaša bestujume lika go mon.«

»Vai nu,« celki pappa. »Mast boatta

dat atte don, gutte karholikar oskost læk dam lakkai sarnok? Mi læ buktam du daggar jurddgi ala?«

»Dat læ čallujuvvum dam girjai, atte Marja vuoignja avvodi Ibmel su bæstes siste [Luk. 1, 47]. Mon oainam, atte maidai son darbaša bæste. Mudnji læ muittaluvvum, atte dist protestantalažain læ daggar religion, mi heivvi čallag mielde. Lægo dat nuft?«

»Dat læ duotta, ustebam, min osko læ čallag mielde.«

»Mon maid siđasim valddujuvvut din særvvegoddai.« celki vuoras mogje njalmin

»Ale dal vuost, ustebam, i dat læk nuft gæppa ašše sisa-boattet min særvvegoddai, dastgo mi æp satte ovtage valddet oudal go mi læp sin dutkam darkkelet.«

»Dutkam! Mutto gula, rakis papašam; mon læm, nuftgo don oainak, okta boares olmai — bagjel 70 jage boares, ja man gukka mon dam rajest vel dabbe oažžom ællet, dam mon im dieđe, damditi jos mon galgam du særvvegoddai bæsat, de valde mu dallanaga!«

Dat sagastallam, mi sodno gaskas mañnil læi hoppoti pappa čoačkai-goččot særvvegodde vuorrasid, vai dat boares olmai šin oudast matti oažžot muittalet, man diti son dam lavki aigoi dakkat; ja nuftgo læi vierro dam aige, ouddan-bigje si sudnji mangan gačaldaga gæččalam diti su kristalašvuoda dieđo.

»Maid diedak don Kristus birra?«

Son vastedi: »Sadne šaddai oažžen ja asai min gaskast, ja mi oinimek su hærvasvuoda, nuftgo Ače aidnoriegadam barne hærvasvuoda, dievva armost ja duottavuodast.« Joh. 1, 14.

»Dat læ buorre vastadus,« celki pappa, gutte læi gačadægje. »Mutto maid dieđak don Jesus vara birra?«

»Atte Jesus Kristus, Ibmel barne varra buttista buok suddost.«

»Matakgo muittalet migjide, mi vuoittoid læ vaimost oskot Jesus ala?«

»De i læk nabbo dalle dal mikkege dubmitusaid sigjidi,« celki vuoras, guđek Jesus Kristus siste læk, namalassi sigjidi, guđek æi vagjol oaže mielde, mutto vuoina mielde.« Rom. 8, 1.

»Dat vastadus læi buorre, dat læi aibas riehta; mutto mi læ sin gædnegasvuotta, guđek oskok Kristus ala?«

Olmaj vastedi: »Di lepet divrraset ostujuvvum; gudnijattet damditi Ibmela din rubmašædek ja din vuoinadek siste, mak gullaba Ibmeli!« 1 Kor. 1, 20.

Si, guđek dam buore dovdastusa guldalegje, dovdde vaimost njuoras likkadusa.

»Jos dat vastadusak, maid don odne migjidi læk addam, læk du ječak vaimo dovddamušak,« celki pappa, »de læ dat vassis, atte don læk oapatuvvum Ibmelest, æp mi siđa hælbadet uccanašge du valddet særvvasæmek. Ja mi savat dudnji burlstboattemestak vieljalažat Hærra siste.«

Dam lakai šaddai dat boarres skuovvagoarro bajasvaldujuvvut særvvegode latton franska prestantalaš girko. Go pappa sudnji addi dam čallujuvvum duodastusa daihe attesta, celki son: »Læge nuft buorre atte dam burist gurpat, amas dat duolvvat.«

Pappa valdi dasto oyta bapirarka, mi dast læi gieđa oudast ja sivost maccoi dam attesta birra.

Go dat boares olmai sidi bođi, de son logati aldseisis, i dušše dam duodastusa, mutto maidai dam bapara, mi læi maccujuvvum birra dam.

Moadde mano dam rajest vulgi dat boares skomagar fast Nantesi papa sagaidi.

»Na, dabe go don dal læk fast, ustebam, mi son dal orro du vaimo alde?«

»Papačam, must læ dal stuora æran.«
Na, mi datges læ?

»Mon læm boattam dam jakkašaš girko-čoggalmassi, mi odne galgga dollujuvvut, dam bapar alde goit čuožžo nuft.«

Pappa valdi bapara giettasis ja oini, atte dat læi dat sæmma, man sisa son læi

sisagurppam su duodastusa. »Riekta læk don ibmerdam, ustebam, bæive ja mano harrai, mutto boastot jage harra; mudnji baha dakka, go mon dal ferttim dudnji muittalet, atte dai ollo vašalažai diti, guđek min birastattek, æp satte mi daggar čoggalmasa doallet 14 jakkai.«

Dat boares olmai unokassan ani dam muittalusa. Son læi moadde mano illodam dam doavo siste, atte son oskovieljaides særvest moadde bæive galgai oažžot vuoinast havskodallat Nantenest; ja papa milige baha dagai, go son oini vuorrasa morraši šaddamen. Ja dallanaga bođi su jurdagi juogo mi æp berreši gæččæalet čoakkairavkkat særvvegode. »Vuorddel væhaš«, celki son vuorras, »Mon gæččalam čoggalmasa oažžot.«

Son bigjai sane birra buok, ja stuora čoggalmas šaddai. Čoggalmasast muitali pappa, atte dat boares olmai læi dat, gutte dam čoggalmasa doaimati. Dat boddo læi erinoamašet buristsivdnevuvvum ja dast šaddai mærreduuvvut, atte dat jakkašes stuora čoggalmasak fašt galgge algget ja dolluvvut nuftgo oudal.

Dam nubbe jage ja vel jage dastmanñil læi dat boares skuovvagoarro okta daina vuostamušain, guđek botte čoggalmassi, ja alelassi son sarnoi čoggalmassi Ibmel sane viddedæme birra; dastgo dam ani son buorremus gaskaoahmen, man bokte olbmuk bestujuvvujek suddost ja čagjadusast erit dam riftes diti Jesus Kristus birra. Ja dam boares olbma rakisvuotta ja angirvuotta arvvosmatti su osko vieljaid æmbo barggat Kristusa evangeliumin olbmui sieloi bestujume ala.

Go dam 4ad jakkašaš čoggalmassi legje čogganam, de i oinum šat dat boares agja su vilggis oivines ja ilost suonjardægje muodoidesguim girkost. Son læi bæsam muttom æra čoggalmassi, namalassi dai ollesen dakkujuvvum vanhurskasi vuoinai čoggalmassi, son læi okta latto dai vuostasriegadegji čoggalmasast ja

særvvegoddai, guđek læk almidi bajasčallu-juvvum.

Dam vaivvaš gærjedægje birra, gutte læi dat gaskaoabme maid Ibmel ani dam boarrasa oskoi buktet, mi æp læk ollo gullam, dušše dam, maid okta franska pappa muittali, atte lokkama bokte Johannes evangelium 3ad kapitalest 26 persovna jorggalussi botte. Gal sati læm nuft, atte son ješ uccan læi muosatam Ibmel sane vuinaš famo. Gal sati læm suina nuftgo læ dai ruovdderøraiguim, mak stuora javrin dolvvuk cače gappugidi ja duhati goiko časkadet, mutto ječa dast æi dieđe maidege. Man dat læ surggadlaš dat ašše, atte mangas, guđek evangelium ovta daihe nubbe lakai viddidek ječa mannek gađotussi, daina go si æi vaimoidæsek ravast bestujume duottavuodaidi.

Rakis lokke, anakgo don avvir Ibmel sanest? Gæččaleket ješječaidædek lepet go di osko siste.

Ruođagielast jorggaluvvum.

Muttom oasse daina stuoremus dapatusain dam mannam jakkečuodest.

Čali H. A. Henriksen Lavvonjargast Tanast.

Buorre ja likkolaš, buristsivndeduvvum ja ilolaš ođđa jage savam mon buok »Nuorttanaste« lokkidi sikke gukken ja lakka dam ođđa jakkečuode sist! De aigom mon daggobokte oanekažat muittalet min blađe lokkedi muttom oase daina stuoremus dapatusain min mannam — 19ad jakkečuodest.

1. Norgast ja Danmarkast læi dam jage 1801 soatte Engelandain.

Norga ja Danmark tapiga.

2. Soatte Østerika ja Frankrika gaskast, mast Østerika tapi, ja dam jage 1802 šaddai maidai rafhe Engelandain.

3. 1805 ožžoi Napoleon, gutte læi kæisar Frankrikast, soađe Engelandain, Øs-

terikain ja Ruošain, man soađest Østerika ja Ruošša tapiga, ja Engelanda vuiti Trafalgar. Engelanda, Prøisen ja Ruoša vuostai vuiti Napoleon soađest Jenast 1807.

4. 1810 asatuvvui særvve Norga avken Kristianiast.

5. 2 september 1811 asatuvvui Norga universitet.

6. Kæisar Napoleon tapi soađest Ruošain 1812 son bijatalai Frankrikast erit ja dolvvujuvvui muttom sulloi væstabæl Afrika, man namma læ st. Helena, son jami 5ad mai 1821.

7. 1812 læi nølggehætte Norgast.

8. 1813 manai Norga falit.

9. 1814 bæσαι Norga luovus Danmarkast ja ovtastattujuvvui Ruotain

Dam rajest læk min gonagasak læmaš:

Karal 13 1814 rajest 1818 ragjai

Karal 14 1818 — 1844 —

Oscar 1 1844 — 1859 —

Karal 15 1859 — 1872 —

Oscar 2 Fredrik læ dal min rika ačče, gæn Norga i sattu gittet nu ollo go galggaši.

10. Grækalažak sotte Turkain 7 jage, 1828 besse si luovus.

11. Tysklandast ovtastattujuvvui okan rikan buok smava statak, ja dam rajest læ Tysklandast oudast mannam. Frankrika læ maid šaddam republikkan, mutto dat æna læ læmaš hui rafhetæbme.

Engelandast læ maidai dam jakkečuodest hui ollo mannam oudast.

Ruošša læ Suoma aibas bigjam vuollases. Dal go dat vassam jakkečuotte no-gui, bista ain Transvaalsoatte, Engelandast ja Boari gaskast, ja Kinamoivvege i læk vel riehta čielggam. Nuftgo mi dietteplegje Europa stuora famok Kinai čoa-gganam baggadast Kinesalažai damditi go si ribme sorbmet miššonæraid ja æraid, guđek æi gullam Kina oednami.

Ollo ain lifči sođid birra muittalet mannam jakkečuodest, mutto aigom diktet

dam have. Gæcædekop mi maidai væhaš, maid olbmuk dam æska vassam jakkečuoðe læk hutkam ja rakadam.

Dampamaskina fuobmašuvvui dam jage 1807, ja dollavavno maskina 1829.

Telegraaffa fuobmašuvvui dam jage 1820 ja telefon 1861.

Aldagasčuovgga (Elektrisitet) ja aldagasvavnok adnujuvvujek dal ollo.

Manga æra dingage læk hutkujuvvum mutto min ueca blaðaš i matte buok gæsset.

Muittop mi maidai sin, guðek dam vassam jakkečuoðest læk olbmui sieloid viggatam Ibmel gului.

Vuost aigom mon namatet ovta olbma Danmarkast, gæn namma læ Nikkolai Fredrik Severin Grundtvig, son riegadi dam jage 1783, eli 89 jage boaresen ja jabmen bæive ragjai sardnedi son Ibmel sane čielggaset ja buttaset dam aige æppeosko vuostai.

Nubbe daina olbmain læi darolaš Hans Nilsen Hauge, gutte riegadi dam jage 1771. Son jodi Norga mietta — Lindesnesast Norkap ragjai — ja sardnedi Hærra duottavuoda sane alma balotaga, ollo jamemættom sieloidi buristsivdnadusan. Hans Nilsen Hauge i læm papa oapast mannam, son læi okta daina nuftgočuoduvvum boðus-sardnægjen, ja dam aige i læm loppe oapakættes olbmaidi čoaggalmasaid doallat, namalassi daggar čoaggalmasaid, mak æi mattam rekkenastujuvvut viessolokkamidi — lobalaš læi namalas si daloisidi poastallest vangela lokka; mutto mi dam bagjel manai gilddujuvvui danu nuftgočuoduvvum kouventikkelplakata bokte. Go dal Hans Nilsen Haug jottegoði ja čoaggalmasaides adnegoði, de stuora olmušjoavkkok algge boattet su čoaggalmasaidi, olmuš gartai nuft ollo, atte vistek æi dattom šiettadet. Na dat šattai laga vuostai, ja su vuostai čuožželi stuora doarradaljubme, erinomašet papak, gæn fidnoi su barggo guoskai, legje viššalak su faktet

birra buok.

Son aresterejuvvui manga have, ja dam jage 1804 bigjujuvvui son Kristiania giddagassi 10 jage dam jage 1814 ragjai. Dasto læi su dævašvuotta mannam, son i sattam šat æmbo jottet ja sardnedet. Son jami lakka Kristiania dam jage 1824, dušše 53 jage boares.

Dasto namatuvvu Birggen bisma Johan Nordal Brun † 1816. Professor Hersleb † 1836 bargai maidai ollo Kristalasuoda ala. Professor Stenersen † 1835 læi maidai okta Hærra balvvalægje. Pappa Wexelsen Kristianast fertte maidai namatuvvut. Professor Karl Paul Caspari. Son riegadi dam jage 1811. Dievva oskost ja famost jorggali son bibal darogili ja bargai olbmui sieloi bestujume ala, dassačigo Hærra su viežai 11ad april 1892, dalle læi son 81 jage boares. Proavas Lanstad addi min girko i ovta burist rakaduvvum salmagirje.

Mi samek æp berre vajaldattet Nils Wibe Stockflet, gutte bargai min gilli girjid ja jodi nuftgo miššonæra dabe Finmarkost 20 jage. Dam jage 1837 rajest 1866 ragjai. Dasto muittop mi professor Friis, Troandem bispa N. T. Skaar, seminaroudastčuozžo Qvigstad ja papa Tamberg nuftgo buorremus barggid min giela bagjeli.

Miššionbarggo læ maidai guoddam burid šaddoid dam mannam jakkečuoðest.

Bibal læ dal jorggaluvvum arvo mielde 400 gielaidi. Mi samek læp maidai ožžom bibbala giellasæmek.

Mu bræva dam have loapatam dærvuðaiguim buok »Nuorttanaste« mieldebargidi birra buok.

Lavvonjargast 25ad januar 1901.

Henrik A. Henriksen.

Dinggo »Nuorttanast« ja gæcæal maidai du grannaidak ožžot dam blaðe doallat. Dietto ja čuvvggitus læ darbašlaš buokaidi.

